

Partiell sjukskrivning

– förekomst och utfall

Sammanfattning

Partiell sjukskrivning studeras under en tvåårsperiod i en grupp som hade varit helt sjukskriven för rygg- och nackbesvär i fyra veckor. En tredjedel av dem blev partiellt sjukskrivna någon gång under sin sjukskrivning, kvinnorna i större utsträckning än männen. Vanligen skedde övergången till partiell sjukskrivning fyra månader efter sjukskrivningens början. Tiden för övergång hade ingen betydelse för om försök med partiell sjukskrivning blev framgångsrikt eller följdes av återgång till hel sjukskrivning. Försök med partiell sjukskrivning misslyckades i hälften av fallen där flerpartsamtal genomfördes.

Jämfört med hel sjukskrivning under hela perioden ledde successiv återgång i arbete till friskskrivning i större utsträckning under tvåårsperioden. Successiv återgång följdes dessutom av färre återfall under året efter friskskrivningen.

I serien RFV REDOVISAR publicerar Riksförsäkringsverket sammanställningar av resultat av

- utrednings- och utvärderingsarbete
- uppföljnings- och konferensverksamhet

I utrednings- och forskningsarbete analyseras och bedöms socialförsäkringens effekter för individ och samhälle.

Försäkringsanalys går ut på att kontinuerligt och systematiskt samla in, sammanställa och analysera all kunskap om socialförsäkringen.

I vissa slag av rapporter i denna serie kan det förekomma uttalanden som pekar på behovet av nya eller ändrade författningsbestämmelser eller rekommendationer på något område. Med anledning av sådana uttalanden tar Riksförsäkringsverket sedan i särskild ordning upp frågan om att ge ut nya eller ändrade författningar och allmänna råd på området. Uttalanden i rapporterna har således ingen självständig ställning som går utöver innehållet i gällande författningar och allmänna råd.

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete samt av uppföljnings- och konferensverksamhet.
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget och uttalande om verkets åsikt i olika frågor
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter med mer begränsade frågeställningar.

Inledning

Partiell sjukskrivning och partiell återgång i arbete förväntas främja hel återgång i arbete och ses därför som ett viktigt steg i rehabiliteringsprocessen. I regleringsbrevet för Riksförsäkringsverket och i andra dokument har vikten av partiell sjukskrivning betonats under många år. Målformuleringen i regleringsbrevet för år 2001 lyder: "En större andel av befolkningen i arbetsför ålder skall ha förmågan att arbeta." (Socialdepartementet 2000). När det är möjligt är partiell sjukskrivning att föredra i stället för hel sjukskrivning, både ur rehabiliteringssynpunkt och kostnadssynpunkt.

Kunskapen om partiell sjukskrivning är bristfällig i socialförsäkringsadministrationen. Det gäller bland annat förekomsten av partiell sjukskrivning i olika åldersgrupper, yrkesgrupper och i grupper med olika etniska bakgrund. Dessutom saknas kunskap om sjukskrivningsförloppet i fall där partiell sjukskrivning ingår. I årsredovisningen redovisas andelen sjukdagar med partiell sjuk- eller rehabiliteringspenning. Under perioden 1996–2000 var andelen partiella sjukdagar så gott som oförändrad. Knappt en fjärdedel av alla sjukdagar var av partiell omfattning (Riksförsäkringsverket 1998, Riksförsäkringsverket 2001). Kvinnor hade en något högre andel partiella sjukdagar jämfört med män.

Det finns några regionala studier där partiell sjukskrivning belyses. Värmlands läns allmänna försäkringskassa redovisade förekomst av partiell sjukskrivning i pågående sjukfall vid ett tillfälle år 1999 (Elfstrand m.fl. 2000). Knappt en fjärdedel hade partiell arbetsförmåga efter fyra veckors sjukskrivning. Partiell sjukskrivning användes mest frekvent av företagsläkare och privatläkare. Ett annat exempel är en enkätstudie bland de som varit partiellt sjukskrivna i minst fyra dagar under 1998–1999 vid försäkringskassorna i Norrbottens och Västerbottens län. Kvinnor var överrepresenterade bland de partiellt sjukskrivna (80 procent). Studien inriktade sig primärt på de försäkrades upplevelser av partiell sjukskrivning (Annerblom & Sjöström 2000). Dessa studier är dock tvärsnittstudier. Därför ger de ingen kunskap om sjukskrivningsförloppet i fall där partiell sjukskrivning ingår.

Syfte

Denna studie syftar till att beskriva förekomsten av partiell sjukskrivning och utvecklingen av sjukfall där partiell sjukskrivning ingår. Följande frågor besvaras:

- Hur stor andel av de försäkrade som initialt är helt sjukskrivna blir partiellt sjukskrivna?
- Vilka försäkrade blir partiellt sjukskrivna och av vem?
- När övergår hel sjukskrivning till partiell?

- Finns det skillnader mellan sjukfall med partiell sjukskrivning och sjukfall med hel sjukskrivning under hela perioden när det gäller
  - förekomsten av ett så kallat flerpartssamtal
  - sjukskrivningens längd
  - förekomsten av återfall?

Definitioner

Ländryggsbesvär och nackbesvär benämns ryggbesvär i denna studie. Sjukskrivningsperiod kallas även för sjukfall. Sjukpenning och rehabiliteringspenning likställs och kallas för sjukpenning. *Friskskrivning* innebär här att den sjukskrivna personen har blivit arbetsförmögen och att sjukskrivning därför upphör *helt*. En person som inte är friskskriven är helt eller partiellt sjukskriven, förtidspensionerad eller har beviljats sjukbidrag.

Sjukskrivna med ryggbesvär i åldern 18–59 år

Partiell sjukskrivning studeras bland 1 800 sjukskrivna för ryggbesvär i försäkringskassorna i Göteborg och i Stockholms, Kristianstads, Västmanlands och Västernorrlands län. Uppgifterna inhämtades från Rygg- och Nacke-projektets databas. Studiepopulationen omfattar *samtliga* försäkrade med anställning i åldern 18–59 år som hade blivit helt sjukskrivna för ländryggs- eller nackbesvär i de fem försäkringskassorna under perioden oktober 1994–september 1995 och förblivit helt sjukskrivna i minst fyra veckor. Utvecklingen av deras sjukskrivning och dess utfall studerades under en tvåårsperiod från den första sjukskrivningsdagen (Bergendorff m.fl. 1997, Riksförsäkringsverket och Sahlgrenska sjukhuset 1997).

Partiell sjukskrivning var relativt ovanlig

Efter fyra veckors hel sjukskrivning för ryggbesvär blev en tredjedel partiellt sjukskrivna någon gång under sin sjukskrivning. Av kvinnorna blev 37 procent partiellt sjukskrivna och av männen 29 procent.

I dagar räknat var partiell sjukskrivning mindre omfattande i de aktuella sjukfallen. Av samtliga sjukskrivningsdagar ersattes endast 18 procent partiellt (16 procent av dagarna för männen och 20 procent för kvinnorna).

Om vi endast studerar de sjukfall där partiell sjukskrivning förekom svarade hel sjukskrivning för 59 procent av dagarna, halv sjukskrivning för 29 procent av dagarna och sjukskrivning såväl till 75 som 25 procent för sex procent av dagarna vardera. Fördelningen mellan de fyra sjukskrivningsgraderna var lika mellan männen och kvinnorna.

Vem sjukskrev partiellt?

När det gällde kvinnorna var sjukskrivningsgraden relativt oberoende av vilken typ av läkare som utfärdare intyget. Däremot blev männen i störst

utsträckning partiellt sjukskrivna av företagsläkare (20 procent av läkarintygen) och i minst utsträckning av privatläkare (10 procent av läkarintygen).

Männen och kvinnorna övergick till partiell sjukskrivning samtidigt

Övergång till partiell sjukskrivning skedde cirka fyra månader efter sjukskrivningens början. Männen övergick till partiell sjukskrivning i genomsnitt efter 170 dagar och kvinnorna efter 176 dagar.

Vilka blev sjukskrivna partiellt?

Små skillnader mellan olika grupper

Efter fyra veckors sjukskrivning för ryggbesvär var partiell sjukskrivning vanligast i åldern 35–44 år bland männen (36 procent) och åldrarna 25–34 och 45–54 år bland kvinnorna (42 respektive 39 procent). De högutbildade männen utmärkte sig genom mera frekvent och de högutbildade kvinnorna genom mindre frekvent partiell sjukskrivning än andra. De infödda svenska kvinnorna blev partiellt sjukskrivna i större utsträckning än de utlandsfödda. Bland männen fanns inga signifikanta skillnader som berodde på härkomst.

De privatanställda männen var partiellt sjukskrivna i signifikant mindre grad än andra män medan de privatanställda kvinnorna var det i större utsträckning än andra kvinnor. Både specialisterna¹ och de anställda i kontors- och kundservicearbeten sjukskrevs partiellt i större utsträckning än andra yrkeskategorier. Kvinnornas arbetstid hade inget tydligt samband med omfattningen av sjukskrivning. De heltidsarbetande kvinnorna (40 timmar per vecka) tenderade dock att vara partiellt sjukskrivna i större utsträckning än de deltidsarbetande kvinnorna och kvinnorna med längre faktiskt arbetstid än 40 timmar i veckan. De deltidsarbetande männen var mycket sällan sjukskrivna partiellt.

Två typer av partiell sjukskrivning

De partiellt sjukskrivna indelades även i två kategorier:

- de som successivt minskade sin sjukskrivningsgrad (s.k. lyckade fall)
- de som efter en period med partiell sjukskrivning återgick till hel sjukskrivning (s.k. misslyckade fall).

Av männen återgick 21 procent successivt i arbete, av kvinnorna 25 procent. Motsvarande andelar för misslyckade fall var åtta respektive 12 procent.

---

¹ Arbeten som kräver teoretisk specialistkompetens (normalt krävs universitetsutbildning eller motsvarande).

Hel och partiell sjukskrivning, procent

<i>Hel/partiell sjukskrivning</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>
Enbart helt sjukskrivning	71	63
Hel sjukskrivning följd av successiv återgång i arbete (lyckade fall)	21	25
Hel sjukskrivning följd av partiell återgång i arbete och återgång till hel sjukskrivning (misslyckade fall)	8	12
Totalt	100	100

Lyckade och misslyckade fall förekom i ungefär samma omfattning hos sjukskrivna med olika bakgrund. De infödda svenska männen återfanns dock bland misslyckade fall i dubbelt så stor utsträckning än de utrikesfödda männen.

När den första partiella sjukskrivningen inleddes hade ingen betydelse för om fallet blev lyckat eller misslyckat.

Försök med partiell sjukskrivning misslyckades i hälften av de fall där flerpartssamtal genomfördes

I sjukfall med mångfasetterad problematik genomför försäkringskassan så kallade flerpartssamtal där flera aktörer² gemensamt diskuterar lämpliga rehabiliteringsåtgärder och andra insatser för att återskapa arbetsförmågan. Under det aktuella sjukfallet var 16 procent av männen och 20 procent av kvinnorna föremål för ett sådant samtal.

Partiell sjukskrivning förekom i större utsträckning i sjukfall där ett flerpartssamtal genomfördes än i sjukfall där inga sådana samtal förekom. Skillnaden var särskilt stor bland männen. I sjukfall där ett flerpartssamtal genomfördes blev 40 procent av männen partiellt sjukskrivna jämfört med 27 procent av männen utan samtal. Motsvarande andelar för kvinnorna var 43 respektive 36 procent.

Försök med partiell sjukskrivning misslyckades i hälften av de fall (52 procent) där flerpartssamtal genomfördes. Hel sjukskrivning blev på nytt nödvändig i dessa sjukfall. Männen misslyckades i större utsträckning än kvinnorna.

Misslyckade fall förekom även bland de som inte var föremål för ett flerpartssamtal. De var dock betydligt färre (24 procent). Kvinnorna utan flerpartssamtal misslyckades i lite större utsträckning än männen.

² Sjukskrivna försäkrade, försäkringskassa, arbetsgivare, arbetsförmedling, behandlande läkare m. fl. i lämpliga konstellationer.

Sjukfallen med hel sjukskrivning kortast

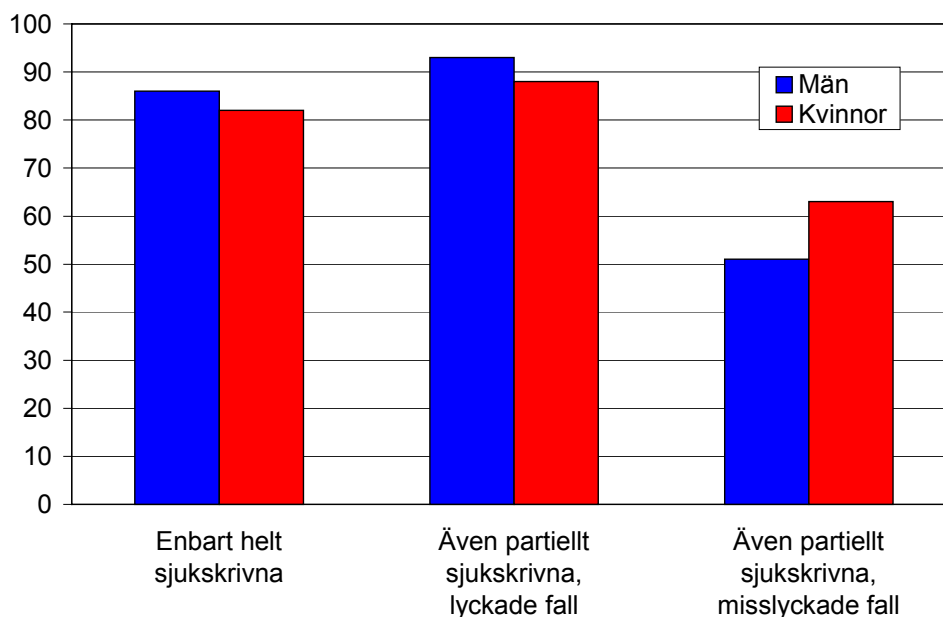
Sjukfall med enbart hel ersättning pågick i genomsnitt 5,5 månader³ medan sjukfall med successiv minskning av sjukskrivningsgraden pågick i närmare sju månader. Kvinnornas sjukfall var i bägge fallen något längre än männens.

Sjukfall med partiell sjukskrivning och återgång till hel sjukskrivning pågick längst, närmare 14 månader i genomsnitt. Männens försök att arbeta misslyckades efter sju månaders sjukskrivning och kvinnornas efter knappt sex månader i genomsnitt. Männens misslyckade sjukfall var längre än kvinnornas.

Successiv återgång i arbete mest framgångsrik

Av de partiellt sjukskrivna med successiv återgång i arbete blev 90 procent helt friskskrivna inom två år jämfört med 84 procent av de som endast hade hel sjukpenning. I båda grupperna blev männen friskskrivna i något större grad än kvinnorna.

Friskskrivning inom två år vid hel och partiell sjukskrivning, procent

Sämst resultat hade de som utökade sin sjukskrivningsgrad på nytt, de misslyckade fallen. Endast 59 procent av dem återfick full arbetsförmåga inom två år. Kvinnorna med misslyckade fall friskskrevs i större utsträckning än männen.

³ Bland heltidssjukskrivna finns många 4–8 veckors sjukfall vilket har en stor inverkan på medelvärdet.

Få nya sjukfall med samma diagnos efter successiv återgång i arbete

Förekomst av nya sjukfall med samma diagnos, så kallade återfall eller recidiv, studerades bland de försäkrade som kunde följas under en ettårsperiod efter det aktuella sjukfallets slut. Återfall avser här endast sjukfall som var noterade i försäkringskassans akter, vilket innebär att de var längre än 14 dagar. Återfall i samma sjukdom förekom i 30 procent av fallen efter hel sjukskrivning, i 26 procent av de lyckade fallen med successiv återgång i arbete och i 33 procent av de misslyckade fallen med återgång till hel sjukskrivning.

Referenser

- Annerblom M-L, Sjöström S (2000) *Partiell sjukskrivning, arbete och livssituation. – En utvärdering med genusperspektiv*. Luleå: Centrum för utbildning och forskning inom samhällsvetenskap
- Bergendorff S, Hansson E, Hansson T, Palmer E, Westin M, Zetterberg, C (1997) *Projektbeskrivning & undersökningsgrupp*. Rygg och Nacke 1. Stockholm: Riksförsäkringsverket och Sahlgrenska universitetssjukhuset
- Elfstrand, T, Lundberg, T, Matsson, H (2000) *Pågående sjukfall*. Rapport Nr 20. Karlstad: Värmlands läns allmänna försäkringskassa
- Riksförsäkringsverket, Sahlgrenska Universitetssjukhuset (1997) *Enkäter till undersökningsgruppen och försäkringskassan*. Rygg och Nacke 2. Stockholm: Riksförsäkringsverket och Sahlgrenska Universitetssjukhuset
- Riksförsäkringsverket (1998) *Socialförsäkringen. Årsredovisning budgetåret 1997*. Stockholm: Riksförsäkringsverket
- Riksförsäkringsverket (2001) *Socialförsäkringen. Årsredovisning budgetåret 2000*. Stockholm: Riksförsäkringsverket
- Socialdepartementet (2000) *Regleringsbrev för budgetåret 2001 avseende Riksförsäkringsverket*

Följande RFV Redovisar har publicerats under år 2001

- 2001:1 Socialförsäkringar, jämställdhet och ekonomisk tillväxt
- 2001:2 Utveckling av närståendepenning under 1990-talet
- 2001:3 Vad får oss att arbeta fram till 65?
- 2001:4 Partiell sjukskrivning – förekomst och utfall
- 2001:5 Kvinnor, män och sjukfrånvaro, om könsskillnader i sjukskrivning, förtidspensionering och rehabilitering